

Fascinující síla hlasu

Narodila se s nádorem na páteři, kvůli kterému má nepohyblivé obě nohy i ruce. **DITA HOROCHOVSKÁ** je však nezdolná. Počítač se naučila ovládat hlasem a sama se podílela na vývoji technologie, která to umožňuje. Nyní své zkušenosti předává podobně postiženým. „Zdalo se, že budu nejslabším článkem rodiny, ale jsem vlastně tím nejsilnějším,“ vypráví s úsměvem.

Když jsem s vámi poprvé komunikovala prostřednictvím mobilu, snažila jsem se mluvit pomalu a zřetelně, abyste mně rozuměla. Teď, když tady spolu sedíme, uvědomuju

si, jak to bylo legrační. Vždyť právě hlas je vaší silnou stránkou.

Nejste sama. Lidé, kteří mě neznají, většinou nevědí, jak se ke mně chovat. Třeba když zjistí, že mi nemůžou podat ruku, uvede je to do rozpaků.

A jak reagují?

Někteří se mě nedotknou vůbec. Jiní se mě snaží pohladit, kam to jde.

Vidíte, já vás pohladila po ruce.

Ano, ženy s tím problémem nemají, buď mě pohladí, nebo políbí na tvář. Spíš muži si nevědí rady. Lidé se hlavně bojí vtipkovat. Uvolní se, až když zjistí, že si umím dělat legraci sama ze sebe. Víte, já mám docela specifický, černý humor. Někdy si musím dávat pozor, ne u každého si ho můžu dovolit.

Máte ochrnuté dolní i horní končetiny, od mala jste upoutána na vozík a odkázána na asistenci. Mentálně jste však zcela v pořádku. Na jaké bariéry nejčastěji narazíte?

Je mi jedenatřicet a musím říct, že s těmi bariérami je to mnohem lepší než kdysi. Největší problém bývá při jednání na úřadech. Zrovna nedávno jsme byli s Lukášem, který tady s námi sedí a je to můj nejlepší kamarád a kolega, něco zařídit. A paní na úřadě se pořád obracela na něho. Jako bych tam nebyla. I když jsem na ni mluvila

tak, aby pochopila, že nejsem mentálně postižená. Zkrátka mě ignorovala. To byl pro mě v poslední době asi nejhorší zážitek. Ale jinak lidi chápu a nezlobím se na ně.

Do patnácti let jste ještě pohybovala jednou rukou, takže jste mohla ovládat počítač. Pak se to ale změnilo.

Narodila jsem se s nezhoubným nádorem na krční páteři. Problém se začal projevovat, když mi bylo půl roku. Od malička jsem byla odkázána na pomoc rodiny, ale do patnácti let jsem ovládala levou ruku. Pak se můj stav zhoršil, rukou jsem přestala pohybovat a zůstal mi jenom hlas.

Bylo těžké se s tím vyrovnat?

Teď si uvědomuju, že to asi nebylo úplně snadné, ale přemýšlet jsem nad tím začala až o mnoho let později, kdy se mě na to někdo zeptal. Jsem totiž člověk, který bere věci takové, jaké jsou. Nebo se o to alespoň snažím. Když něco nejde změnit, nepřemýšlím nad tím. Proto jsem ani tehdy svou situaci nebrala tragicky.

Podílela jste se na vývoji počítačového programu, který umožňuje lidem se závažným postižením končetin ovládat počítač hlasem. Byla jste vlastně první uživatelkou této technologie u nás. Jak jste se k tomu dostala?

Když jsem přestala ovládat obě ruce, hledali jsme něco, co bych mohla dělat samostatně. Náš rodinný přítel Milan Boehm zjistil, že tým pod vedením profesora Jana Nouzy z Technické univerzity v Liberci vyvinul počítačový program zvaný MyVoice umožňující

ovládat stroje hlasem. Oslovili jsme pana profesora a řekli mu, co se mi stalo. On sám v té době netušil, že by jejich program mohl pomoci člověku. Ostatně tehdy to ani nebyl ucelený program, spíš pár povelů. Nainstalovali mi jej a řekli, ať se ho zkusím naučit. A tak jsem seděla u počítače a zkoušela to a při tom mě napadla další vylepšení. Když jsem panu profesorovi předvedla, co jsem se naučila, a řekla mu svoje připomínky, byl nadšený a měl obrovskou radost z toho, že by tato technologie mohla pomáhat lidem jako já. V Liberci se pustili do vývoje, který trval asi dva roky. Za tu dobu byl zdokonalen program na komplexní ovládání počítače a taky vznikl další program ovládaný hlasem – MyDictate – a umožňující psaní textu po slovech, k jehož vývoji jsem přispěla praktickými poznatky. Zároveň jsem získala osvědčení, na jehož základě můžu tyto programy učit.

Co všechno s počítačem dokážete?

Uživatelsky všechno. Potřebuju jen, aby mi ho někdo zapnul. Pak už pomocí hlasového ovládání můžu dělat všechno: pracovat s internetem a sociálními sítěmi, pohybovat kurzorem myši, používat programy Word, Excel a další, hrát hry – ráda hraju třeba *Solitaire* nebo *Scrabble*. Texty píšu rychleji než jiný rukou. Říkají mi to kamarádi, když si dopisujeme třeba přes Messenger. Píšu totiž na rozdíl od nich po slovech.

A když v programu nějaké slovo není?

Tak je lze napsat po písmenkách. Nebo jde přidat do slovníku.

TEXT IVANA ZÁVOZDOVÁ
FOTO RADEK CIHLA

Díky hlasovému programu jste také odmaturovala.

Ano, vystudovala jsem střední podnikatelskou školu. Na gymnázium jsem jít nechtěla kvůli fyzice a chemii. Hledala jsem školu s nějakým zaměřením a nakonec zvolila ekonomii. Ale studium, a hlavně maturita, pro mě byly fyzicky náročné, dost mě vyčerpaly. Tak jsem si řekla, že si dám rok pauzu. Uvažovala jsem, že bych potom zkusila dálkově studovat psychologii.

Místo toho jste začala učit hlasový program jako lektorka. Jak k tomu došlo?

Ano, dostala jsem nabídku na místo lektorky od jedné pražské organizace, která získala evropský grant na pořádání kurzů pro podobně postižené jako já. Byla jsem z nabídky nadšená,

hlasem. Spolu s Lukášem za nimi jezdíte a učíte je u nich doma. Máte úkoly nějak rozdělené?

Já učím a Lukáš má na starosti technické zázemí. Skvělé je, že jsme zcela svobodní a jsme schopni se přizpůsobit potřebám klienta. Například když zavolá, že jde za měsíc na operaci a potřebuje výuku zintenzivnit, jsme schopni přijet víckrát nebo učit čtrnáct dní v kuse. Ta flexibilita je pro klienty velmi důležitá. Pro jejich klid a pohodu.

Výuka je zdarma. Jaké technické vybavení je k ní potřeba?

Stačí běžný počítač, klidně i pět let starý, do kterého se nainstalují programy, a mikrofon. Mikrofonů je více druhů, některé se dají postavit na stůl, jiné podle potřeby připnout na tělo. Vždy vyzkoušíme tři čtyři typy

je pro lidi s handicapem často velmi náročné. Je to opravdu na každém, co komu vyhovuje a co pak využije.

Jak dlouho trvá, než se člověk naučí to, co umíte vy?

U každého je to jiné. Někdo se učí rychleji, stačí mu pět lekcí, a někomu to trvá déle. V průměru jsou potřeba dva měsíce. Záleží, jak je na tom klient zdravotně. Učíme lidi jako já, kteří nemůžou pohybovat rukama a neovládají ani myš, ani klávesnici, ale taky ty, kteří myš ovládají, ovšem psaní na klávesnici jim dělá problémy. A pak jsou takoví, kteří s klávesnicí zatím pracují, ale jejich onemocnění bude mít tendenci se zhoršovat, a proto si dělají pojistku do budoucna. Každý nám nejprve sdělí svou představu, co by se chtěl naučit a co by mu pomohlo. Nejlepší ale je, aby se naučil všechno,

technické problémy, které řešíme společně během výuky. Nicméně už se nám podařilo naučit ovládat počítač hlasem i lidi, kteří si s ním zrovna netykají.

Vyhledáváte klienty, nebo si vás najdou sami?

První rok jsme je intenzivně sháněli. Teď už se ozývají sami. Postupně si to mezi sebou řekli. Samozřejmě pomáhá, že máme webové stránky a jsme aktivní na sociálních sítích.

Vy i Lukáš žijete v Praze, ale vyučujete také mimo hlavní město. Jak často?

Původně jsme si řekli, že za mimo-pražskými klienty zvládneme jezdit dvakrát týdně. V současné době jezdíme třikrát až čtyřikrát za týden. Přesto momentálně nejsme schopni vyhovět každému, takže máme už i zájemce na čekací listině. Pro představu: Až skončíme tento rozhovor, vyrazíme do Liberce. Dojždíme taky do Teplic. Dalšího klienta máme v Prosečnici, což naštěstí není daleko od Prahy. Jezdili jsme i do Slavkova u Brna, Českých Budějovic nebo Plzně. Bohužel některá místa, například na severní Moravě, jsou pro pravidelné dojíždění příliš vzdálená.

Kolik lidí už jste naučila používat hlasovou technologii?

Dvacet. Všichni osvojené poznatky používají v praxi. To je pro nás zásadní. Jsme v kontaktu se všemi, takže máme zpětnou vazbu a víme, že hlasové ovládání aktivně používají. Příběhy některých z nich najdete na našich webových stránkách.

Ty příběhy jsou někdy hodně silné.

Jací lidé se na vás nejčastěji obracejí?

Jednak jsou to ti, kteří se s těžkým postižením už narodili – jako já. Dále máme klienty s onemocněním, které je postihlo v průběhu života, například s roztroušenou sklerózou. A pak takové, kteří měli vážný úraz, třeba na kole nebo na lyžích. To jsou lidé, jimž se ve vteřině změnil život. Není jich zase tak málo. Podle statistik se u nás z nějakého důvodu ocitne na vozíku dvě stě lidí ročně.

Ztíženou schopnost pohybu s sebou nese i pokročilý věk. Učíte občas

i seniory? To asi není snadné, někteří z nich to s počítačem vůbec neumějí.

To je pravda, neumějí. Ale musím říct, že někdy je to lepší. Člověk, který je zvyklý pracovat s počítačem, má zažitě určité stereotypy, takže se těžko přeorientovává na hlasové povely. Vždy záleží na motivaci a chuti jít do toho. Teď máme klienta, kterému je osmasedmdesát let. Před dvěma roky onemocněl neznámým virem. Šel spát, ráno se probudil a nemohl hýbat nohama. Poté ochrnul celý. Ale nevzdal to. Nyní rehabilituje, což ho stojí hodně sil, ale s neuvěřitelnou energií se pustil do učení. V Centru Paraple jsme zase učili klientku, která byla celý život lékařkou a nyní je už v důchodovém věku. Oba jsou příkladem, že i starší člověk to dokáže. Jde to pomaleji, ale jde to.

Pomoc potřebným poskytujete zdarma. Jak složité je sehnat finance na provoz spolku?

S Lukášem zatím ještě každý pracujeme na částečný úvazek, jinak vydaje našeho spolku ale nejsou velké. Jsme dva, i když oficiálně je zaměstnancem pouze Lukáš. Navíc nemáme ani kancelář. Stačí nám počítač, telefon a auto. Ročně představují naše vydaje okolo pěti set tisíc korun. Tato suma, kterou se snažíme získat ze sponzorských darů, pokryje náklady spojené s propagací, údržbou počítačů, mzdou, a hlavně cestováním za klienty. Ti si totiž nemůžou dovolit jezdit za námi. Museli by platit dopravu, asistenta, řidiče a ubytování v Praze. Navíc je pro ně pohodlnější, když je učíme u nich doma. Když jsme spolek založili a začali shánět finance na další měsíce, nebylo jednoduché získat sponzory, protože jsme jako organizace neměli žádnou historii. Nebýt přátel, kteří nás finančně podpořili, asi by Silou hlasu ani nevznikl. Pomohla nám i sbírka na portálu Hithit.com. Dnes, po třech letech existence, už pro nás není tak těžké získat půl milionu. Ale naším cílem není shromážďovat miliony, ani bychom nevěděli, co s nimi. Nemáme v úmyslu expandovat nebo přibírat zaměstnance.

DITA HOROCHOVSKÁ (31)

● Hlas je jejím pracovním i osobním nástrojem. Díky němu funguje, ale také pomáhá druhým. Narodila se totiž s nádorem na páteři, kvůli němuž má nepohyblivé nohy i ruce a odmala je upoutána na invalidní vozík.

Vystudovala střední podnikatelskou školu, obor ekonomické lyceum. Ekonomické znalosti jí nyní přijdou vhod i při vedení organizace Silou hlasu, z. s., kterou založila se svým nejlepším kamarádem Lukášem Srbou. „Dita je opravdu hodně pozitivní člověk. Občas když někde na dálnici trčíme v zácpě a já se rozčiluju, ona je v klidu, a ještě si mě dobírá. Takže jestli mi někdy jde něčím na nervy, pak tou svou pozitivitou.“

Učí podobně postižené ovládat počítač hlasem. Netají, že její zaměstnání je pro ni zároveň koníčkem. Vedle práce s počítačem ráda tráví čas s rodinou a přáteli. Navštěvuje koncerty zpěváků i různých kapel a vidět ji lze také v divadle, ovšem v hledišti.

Žije v Praze s maminkou, která se o ni stará a rovněž ji doprovází na delších cestách za klienty.

„Vždy záleží na motivaci a chuti jít do toho. Teď máme klienta, kterému je osmasedmdesát let. Před dvěma roky onemocněl neznámým virem. Šel spát, ráno se probudil a nemohl hýbat nohama. Poté ochrnul celý. Ale nevzdal to.“

protože jsem tím získala novou náplň života a neskutečnou samostatnost. Z Náchoda, kde jsem se narodila, jsem sama jezdila s asistentkou do Prahy na výuku, což pro mě bylo něco úžasného. V organizaci jsem působila asi pět let, ale postupem času mi způsob, jakým se výuka realizovala, přestal z mnoha různých důvodů vyhovovat. Tehdy tam začal pracovat taky Lukáš Srba, který se se mnou podílel na výuce. Zjistili jsme, že máme na věc stejný názor, a navíc jsme si hodně rozuměli i po osobní stránce. Tak jsme si řekli, že bychom to mohli dělat jinak. Spolu a po svém.

A založili jste spolek Silou hlasu.

Ano, odešli jsme a po nějaké době jsme založili organizaci Silou hlasu, z. s. Bylo to před třemi lety.

Váš spolek pořádá bezplatné kurzy pro ty, kdo kvůli těžkému postižení nemohou ovládat počítač jinak než

a vybereme ten, který klientovi vyhovuje. Obojí si může na dobu výuky zdarma zapůjčit a později zakoupit.

To asi není levná záležitost.

Většinou každý čeká, že to jsou řádově desítky tisíc. Programy a mikrofon stojí ale dohromady okolo patnácti tisíc korun. Stát na ně navíc z devadesáti procent přispívá jako na kompenzační pomůcku. Během kurzu se klient naučí používat tři programy. Jedním je zmíněný MyVoice, kterým se dá komplexně ovládat počítač – kurzor myši, klávesnice, Word, internet, Excel, Skype a podobně. Druhým je MyDictate na psaní textu po slovech. Třetím programem je NEWTON Dictate, který slouží k psaní dlouhých textů po celých větách nebo souvětích diktováním. Posledně jmenovaný je ovšem náročný na dýchání, protože vyžaduje, aby byl klient schopen souvisle nadiktovat souvětí, což

protože pak má velkou šanci získat i práci. Je hlavní, že čas u nás nerozhoduje. Jezdíme za klientem tak dlouho, dokud nemá pocit, že to zvládne sám. Největší radost s Lukášem máme, když od něho pak dostaneme mail nebo zprávu psanou hlasem.

Může se hlasové ovládání naučit i člověk, který s počítačem není zrovna kamarád? Každý přece není technicky zdatný.

Většina lidí se toho samozřejmě bojí, myslí si, že to nezvládnou. Ale když jim to ukážu, je to pro ně motivace. Někdo má třeba menší vadu řeči, takže nemá ideální výslovnost, má problém vyslovit „r“ nebo „l“. Pak se musejí některé často používané povely předělat. Třeba u jednoho klienta jsme povel „doleva“ nahradili slovem „stěna“, protože na levé straně v jeho pokoji byla stěna, a povel „doprava“ slovem „nástěnka“. To jsou drobné

Navíc nyní už máte příznivce, kteří vás podporují trvale.

Ano, firmy i jednotlivce. Rovněž máme pravidelné drobné dárcy, kteří nás podporují různými částkami. Objevili se i takoví, kteří chtějí přispět nějakou částkou konkrétnímu klientovi, což je taky možné. Navíc díky prezentacím a setkáním se sponzory jsme obdrželi nabídky práce pro naše klienty. Všem jsme velmi vděční za podporu. V současné době se soustředíme na nový projekt, a to ovládání domácnosti hlasem.

Něco takového už snad existuje, ne? Třeba známí mají v bytě osvětlení, které se ovládá tlesknutím.

Podobné systémy existují, ale většinou jsou drahé, v angličtině, vyžadují stavební zásah nebo nejdou ovládat hlasem. My bychom chtěli něco, co je jednoduché, cenově dostupné a v češtině, aby to mohli používat jak handicapovaní, tak senioři se ztíženou možností pohybu. Teď se zdá, že je projekt na dobré cestě. Na základě jedné reportáže v médiích nás oslovil pán, který se zabývá zabezpečovacími systémy. Není to jenom nadšenec, ale odborník s mnohaletou praxí. Setkali jsme se a ukázalo se, že by nám rád pomohl. Nyní přibral svého kolegu a pracují na vývoji, já funguju jako pokusný králík. Naším prvním úspěchem je, že si dokážu po celém bytě sama rozsvítit. Podobně by se dala ovládat televize, žaluzie a další věci. Třeba otvírat dveře. Nedávno se totiž mamince stalo, že šla na nákup a zapomněla si klíče. Já byla uvnitř, ale otevřít jsem jí nemohla.

Zmínila jste maminku. To ona se o vás stará?

Stará se o mě moje rodina. V současnosti bydlím v Praze s maminkou, tatínek zůstal v Náchodě, protože tam má práci. O víkendech jezdíme za ním a pečuje o mě taky on. Mám ještě staršího bratra, který žije rovněž v Praze. Někdy o víkendech bývám i s ním.

Vy asi moc soukromí nemáte...

Nemám žádné soukromí. Když někde jsem nebo někam jdu, cokoli dělám, od práce po osobní věci, vždy musí

být někdo se mnou. S výjimkou doby, kdy jsem u počítače. To, že ho můžu ovládat, mi dává možnost dělat něco sama. Něco, o čem nikdo jiný neví. Je to můj vlastní svět. Můžu nejen komunikovat s přáteli nebo úřady, čist si, ale taky objednat někomu dárek. I když musím říct, že mé samostatnosti teď okolí trochu zneužívá. Třeba bratr, a občas i Lukáš mě úkolují, ať tohle zařídím, tamto zaregistruju nebo objednáme a podobně. Takže to má i nevýhody (*smích*).

Pro ty, kdo o postiženého pečují, je to ale určitě velká pomoc.

Přesně tak. Pro ty, kteří se starají o handicapovaného člověka, je to ohromná úleva. Když jsem u počítače, maminka ví, že má chvíli pro sebe. Nebo může jít do obchodu a nemusí se bát, co se mnou je. Kdyby něco,

napíšu jí esemesku. Jedna klientka z Mníšku pod Brdy napojená na plicní ventilátor díky ovládání počítače hlasem odmaturovala. Stejně tak další dívka z Českých Budějovic, která trpí spinální muskulární atrofií, což zjednodušeně znamená, že má velice slabé svaly. Předtím byly obě ve všem odkázány na matčinu pomoc. A na jednu o nich jejich maminky třeba tři hodiny nevěděly, protože pracovaly na maturitních otázkách. Obě matky nám říkaly, jaká to pro ně byla úleva. Vždyť jinak by jim dcery musely všechna témata diktovat. O klienta z Ústí nad Orlicí s pokročilou formou roztroušené sklerózy se zase čtyřicet hodin denně stará manželka, pro kterou je to samozřejmě těžké. Málokdo se v takových případech vyhne ponorkové nemoci. Když se

naučil ovládat počítač, jeho paní nám napsala: „Tak tedy Silou hlasu moc děkuju. Manžel bez mého vědomí přihlásil dceru do hasičského kroužku a já tam s ní teď musím chodit.“ Samozřejmě našťavaná nebyla, jen poněkud zaskočená.

Výuka, dojíždění za klienty, prezentace, jednání se sponzory i na úřadech. To všechno je pro drobnou ženu s handicapem jako vy fyzicky dost náročné, ne?

Tak to musí říct Lukáš, jestli ho to neunavuje (*smích*). Určitě, někdy to je namáhavé. Když přijedu domů, jsem unavená. A Lukáš určitě taky. Ale my spolu o všem mluvíme. A kdyby jednomu nebo druhému hrozilo nějaké vyhoření, myslím, že bychom si to včas řekli. Nás oba naše práce baví, vidíme, že má smysl, že někomu po-

máhá. Já sama tomu ostatně nerada říkám práce, připadá mi to takové neosobní a cizí. A myslím, že i pro Lukáše je to mnohem víc. Kontakt s klienty nás oba nabíjí. Jediným negativem je, že s nimi vždy navážeme velmi přátelský a intenzivní vztah, zvykneme si na sebe, ale pak výuka skončí a my zase musíme jít jinam. A nemáme čas setkávat se se všemi.

Jste s Lukášem pět dní v týdnu, někdy i o víkendu. Nejdete si na nervy? Ne. My jsme si opravdu sedli po všech stránkách. Máme stejné názory na podstatné věci, stejné myšlenkové pochody. A spojuje nás tentýž smysl pro humor. Samozřejmě, v některých věcech, které jsou ale nepodstatné, se naše názory rozcházejí, což se projevuje neustálým špičkováním. Když máme náročnější nebo delší prezenta-

ci mimo Prahu a jede s námi moje maminka, občas to s námi v autě nemůže vydržet a řekne: „Zastavte mě u benzinky, já jdu pěšky.“ Ale my se nehádáme, jenom si ze sebe děláme legraci nebo spíše vášnivě diskutujeme.

Trávíte spolu občas i volný čas?

Lukáš je ženatý a má ročního syna Sebestiána. Naše rodiny se dobře znají. Dříve, když bylo více času, jsme se o víkendech navštěvovali. Lukáš byl mnohokrát na naší chalupě a já zase u jeho rodičů na chatě. Byli jsme spolu několikrát i na koncertě. Stali se z nás nejlepší přátelé, čehož si opravdu moc vážím.

Také jste prý oba fotbaloví fanoušci.

To bych do vás neřekla.

Je to nejspíš tím, že jsem vyrůstala s bratrem. Bral mě mezi svoje kamarády, na závody vozů formule 1 a taky na fotbal. Na ten spolu chodíme dodnes. Bratr je o šest let starší a máme úžasný vztah okořeněný humorem. Řekne mi třeba: „Dito, pojď si se mnou zaběhat.“ A já odseknu: „Teď se mi nechce, až zítra.“

A nebylo vám někdy líto, že si spolu opravdu nemůžete jít zaběhat?

„Nemám žádné soukromí. Když někde jsem nebo někam jdu, cokoli dělám, od práce po osobní věci, vždy musí být někdo se mnou.

S výjimkou doby, kdy jsem u počítače. To, že ho můžu ovládat, mi dává možnost dělat něco sama. Něco, o čem nikdo jiný neví. Je to můj vlastní svět.“

Já jsem se tím nikdy nezabývala. Prostě neřeším, že jsem na tom fyzicky hůř. Nemám ráda, když mě někdo lituje, a sama sebe taky nelituju. Vím, že lítost je k ničemu. Doma mě nikdy nebrali jako křehkou květinu, tedy kromě maminky. Jinak jsem měla spíš spartánskou výchovu a to mi určitě moc pomohlo.

Čím ještě vedle fotbalového fandění dobijíte baterky?

Pro mě je skvělou relaxací pobyt na naší chalupě blízko Ratibořic a Babiččina údolí. Dříve mě to tam tolik nebavilo, teprve teď dokážu ocenit přírodu, klid a ticho. Sednu si na zahradu s počítačem a užívám si to. Možná si někdo řekne, že jsem vlastně pořád u počítače, ale pro mě je to práce i koníček. Navíc jsem obklopená svou fantastickou rodinou.

Říká se, že lidé, kteří se s postižením narodili, se s ním vyrovnávají mnohem lépe než ti, kteří přišli na svět zdraví a pak onemocněli nebo měli úraz. Souhlasíte?

Ano, dobře vím, že když je někdo zdravý a najednou je upoutaný na vozík, je to úplně jiné. Člověk přijde o kamarády, přítelkyni, koničky... S tím se těžko vyrovnává. Ale

já nikoho nelituju. Ne že bych byla bezcitná, to vůbec ne, dobře těm lidem rozumím. Ale lítost opravdu ničemu nepomůže. Navíc já mám štěstí, že netrpím depresemi, mám pozitivní povahu. Za hlavní považuju to, aby se můj fyzický stav nezhoršil.

Lze pro to něco dělat?

Nevím o tom. Chodím pravidelně na magnetickou rezonanci, protože jakákoli drobná změna v nálezu by pro mě byla fatální. Já už vlastně přesluhuju. Když jsem se narodila, dávali mi lékaři rok, maximálně pět let života. Nádor mám v nejhorším místě, jaké může být, operovat ho nelze. Díky mé rodině a teď i Lukášovi můžu žít, jak žiju, a to je super.

Takže nelitujete, že jste nešla studovat psychologii?

Lukáš říká, že to bylo to nejlepší, co mě mohlo potkat. Je pravda, že při práci s klienty jsem do značné míry i psychologem. A že často jsem takovým psychoterapeutem taky pro své okolí. Například pro mého bratra nebo maminku, ale i pro Lukáše. Zdálo se, že budu nejslabším článkem rodiny, ale jsem vlastně tím nejsilnějším (smích).

MEZI ŠESTI OČIMA

Setkání s někým, kdo se od hlavy dolů nemůže hýbat, se většina lidí trochu obává. Jak jí podám ruku? Pije kávu přes brčko? Čemu se v rozhovoru raději vyhnout? A mám být vážná, nebo mohu i zažertovat? Na co se ptát a na co raději ne? A pak se přivrhnou Dita s Lukášem, nerozlučná dvojka nabitá energií, a je po obavách. Dita a Lukáš jsou přátelé, které spojuje společný projekt a pohled na svět. Žádné velké štráchy, ani náznak sebelítosti nebo falešného soucitu, naopak spousta legrace a občas i drsný vtíp na adresu toho druhého. Hezký zdravý kluk s manželkou a ročním synem a jedenatřicetiletá kvadruplegička na vozíku, která si sama nepodá ani sklenici vody. To, že ona je odkázána na jeho pomoc, ale vůbec nic neznamena. Svou odhodlaností a pozitivitou nabíjí Lukáše i všechny kolem sebe. Nabíla i mě, drobná holka, která o sobě říká, že na tomhle světě už pár let přesluhuje. A jak dny plynou, ta energie nemizí, za což by se slušelo poděkovat.

Máte přátele mezi zdravými lidmi nebo spíše mezi podobně postiženými?

Je to namíchané. Já jsem vyrůstala mezi zdravými. Když mi bylo třináct čtrnáct, vyhýbala jsem se kontaktu s vozíčkáři. Bála jsem se, že když budu mezi nimi, budu na tom jako oni, že budeme probírat pořád tytéž problémy. Pak jsem s nimi začala pracovat jako lektorka a zjistila jsem, že máme společné pocity, do kterých se zase neumějí vžít zdraví lidé. Teď už vím, že to byla hloupost se separovat. Dnes mám mezi vozíčkáři spoustu kamarádů. A jsou to úžasní lidé.

I když jste na vozíku, je pro vás jako pro každou ženu určitě důležité, jak vypadáte, co máte na sobě a zda jste upravená.

Je pro mě určitě moc důležité, abych slušně vypadala. I když jsem na vozíku, chci se cítit jako ženská. Mám skoliózu páteře, ze zdravotního hlediska by bylo správnější, abych byla přikurtovaná. Občas mi taky někdo řekne, že bych měla mít fusak, být zabalená, mít rukavice a tak. Já radši risknu, že je mi trochu zima. Pozornost používám už tak, nechci být nabalená jako medvěd. A chci se na vozíku cítit svobodná. **Momentálně na sobě máte džíny a sáčko. Co ráda nosíte?**

Na nakupování moc nejsem, prostě mě to nebaví. Když jsem v obchodě, musí mě hned něco fuknout do oka. Ale jinak mám ráda věci, které barevně ladí a nejsou fádní. Moje oblíbená barva je tyrkysová. Dříve jsem nosila džíny

a mikiny. Teď si na sebe ráda vezmu i šaty. Protože občas chodím do společnosti nebo na jednání se sponzory, potřebuju i společenský oděv. Mám ráda saka, ale takové, které by mi sedělo, se shání těžko.

Vidím, že jste pečlivě nalíčená.

Nalíčená musím být, to je pro mě zásadní. Líčí a če-

še mě maminka. Už jsem to naučila i bratra. Když se mnou zůstane o víkend, líčí mě on a dokáže i jednoduchý účes.

Skončím tím, čím jsme začaly – hlasem. Jste vlastně hlasová profesionálka.

Staráte se nějak o své hlasivky? Kdyby vám vypověděly službu, byl by to asi problém.

Prozatím to nedělám, ale asi bych měla. Přinejmenším se chci naučit lépe je používat. Sice téměř nebývám nemocná, ale když už onemocním, tak mi to většinou sedne právě na hlasivky. A to je špatné. Když mi lékař řekne, že mám týden dodržovat hlasový klid, je to možná týden klidu tady pro Lukáše. Pro mě je to týden utrpení. ■

PROMĚNÍTE SVÉ ŠŤASTNÉ DATUM VE VÝHRU?

NOVÁ LOTERIE OD SAZKY, KDE SÁZÍTE NA SVÉ DATUM A MŮŽETE VYHRÁT AŽ 1 000 000 Kč KAŽDÝ DEN.

